282

IETS

OVER

MARINE

EN

OOST-INDIE,

DOOR

E. M. C. B.

NADER TOEGELICHT.

TE AMSTERDAM,

BIJ DE WED. G. HULST VAN KEULEN.

1862.

LEMBAGA KEBUDAJAAN
INDONESIA

VI-178.A.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 30-06-2060
Nomor Induk : 910/PN-Museum/2010
BIB - ID : 4102460
ITEM - ID : 000038 21217
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

IETS

OVER

MARINE

EN

OOST-INDIE,

DOOR

E. M. C. B.

NADER TOEGELICHT.

TE AMSTERDAM,

bij de Wed. G. HULST VAN KEULEN.

1862.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

IETS OVER MARINE EN OOST-INDIE,

NADER TOEGELICHT.

Eenige welwillend medegedeelde opmerkingen, waaronder ook die van te geringe uitvoerigheid, gaven aanleiding onze zienswijze nader te ontwikkelen.

Door de uitdrukking: »vooreerst toch komt het ons voor, men reeds veel zoude winnen, al bezat men geene wiskunstig naauwkeurige kaarten, doch slechts goede schetsen," werd voornamelijk bedoeld de opname der rivieren; doch des al niet te min komt het ons voor, men gereedelijk zal erkennen, elke schets, welke loodingen aangeeft, reeds vertrouwen inboezemt, en wanneer men die heeft van de kusten van *Borneo*, met al deszelfs rivieren en kreeken, de kusten van de eilanden tusschen *Sumatra* en *Borneo*, *Borneo* en *Celebes*, dit het vervolgen der roovers veel zal vereenvoudigen en de morele kracht van het Gouvernement vermeerderen. En zal dit ook niet het geval wezen op *Celebes*, waar de kennis der vaarwaters nog zoo bijzonder gering is (1), niettegenstaande wij vermeenen, dat de geschiedenis ons leert, de maritime magt steeds grooten invloed op de bewoners van dat eiland uitoefende.

(1) Naar aanleiding van het schetskaartje van de monding der *Tampera*-rivier, in de golf van *Tomori* (*Celebes*), door den Luit. ter Zee 2e kl. Jhr. H. W. M. DE STEURS, April 1856, schijnt die rivier zelfs voor eenen stoomer, als de Celebes, bevaarbaar. Hoe vele andere rivieren en vaarwaters zijn er nog, waarmede men niet genoegzaam bekend is? Hoedanig wordt, door onze onbekendheid met het terrein, de zeeroof bevorderd en de beschaving tegengehouden?

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Onze opmerkingen aangaande het toezigt van het Gouvernement, bij de vestiging van Europesche ondernemingen, doelden alleen op de verzekering der onderlinge regten (politie) tusschen Europeanen en inboorlingen.

Ons werd de opmerking gemaakt, dat indien de uitbreiding van het korps Mariniers al wenschelijk mogt wezen in het belang eener steeds beschikbare krijgsmagt, ten dienste der koloniën, zulks echter minder noodzakelijk scheen in het belang der oorlogsbodems zelve: men haalde een beweren, voorkomende in eene brochure van *Verax*, aan.

Wij vermeenen, dat geen hoofdofficier der Nederlandsche Marine bezwaar zal maken de discipline te handhaven, zonder het aanwezen van Mariniers aan boord; doch het komt ons voor, indien men van 100 man bij loting bepaalt, dat 50 geplaatst worden bij de artillerie en 50 bij de infanterie, men den artillerist ook oefent in de infanterie, en den infanterist in de artilleriedienst, deze menschen echter, na driejarige dienst, twee nog al verschillende typen zullen vertegenwoordigen, welke men onder verschillende omstandigheden bij voorkeur benut.

Evenzoo komt het ons wenschelijk voor, aan boord der oorlogschepen de type infanterist meer speciaal door den marinier en de zeeartillerist meer speciaal door den matroos blijve vertegenwoordigd, niettegenstaande de mariniers zeer goede diensten als zee-artillerist en de matrozen evenzoo als infanterist zullen dienen te kunnen bewijzen. Bovendien zal men, door de Mariniers ook dienst te laten doen aan boord der active oorlogsbodems, allengs in *Nederland* een geoefend korps verkrijgen, zeer nuttig om spoedig de vaartuigen voor binnenlandsche dienst te helpen bemannen, terwijl zij toch (alhoewel geene volleerde zeelieden) gewoon zijn zich aan boord te huis te bevinden, en men alzoo met regt verwachten kan van hen betere diensten, dan van pas aangenomene koopvaarders, onder welke zij tevens den militairen geest helpen aanwakkeren, te erlangen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Ons werd de opmerking gemaakt, wanneer de vaartuigen der civiele marine voor opnemingen gebezigd worden, zal hun aantal niet spoedig kunnen verminderen, aangezien er nog zooveel op dit terrein te doen valt, en daardoor zullen de uitgaven, hiertoe vereischt, hoog oploopen.

Wij erkennen, dat vele vaartuigen tot het doen van opnemingen zullen vereischt worden, dat zulks aanleiding geeft tot geldelijke uitgaven, doch vermeenen dit uitgaven zullen zijn, welke zeer hooge renten afwerpen, door vermeerdering van welvaart, het openen van nieuwe bronnen voor den handel (1), het plaatsen van vele Europeanen, aan wie de ondernemingsgeest wel iets meer dan een ruim bestaan kan opleveren, vermeerdering der inkomsten van de schatkist en het doen ophouden van den zeeroof. Ten einde echter voor eene te bepalen som de meest gunstige resultaten te verkrijgen, door de vermeerdering van het getal opnemers, vermeenen wij, de vaartuigen slechts ligt gewapend en met inlanders bemand dienen te worden. Aangezien er nog zeer veel moet worden in kaart gebragt, zullen de uitgaven op dit gedeelte der civiele marine niet spoedig kunnen verminderen; doch buiten deze zullen nog vele andere diensten van de vaartuigen der civiele marine gevorderd worden, en die zullen verminderen, naarmate de particuliere ondernemingsgeest de stoomvaart doet ontwikkelen, hetgeen men mag aannemen niet achterwege zal blijven, wanneer men nagaat wat in deze heeft plaats

(1) Het komt ons hoogst wenschelijk voor, de handel in *Nederland* meer bekend worde met de artikelen, door onze koloniën voortgebragt. Immers werd veel ophef gemaakt van het rapport over eene vetsoort ter W. kust van *Borneo*, door Prof. DE VRIESE, niettegenstaande men die vetsoort evenzeer in de rivieren ter oost- en zuidkust vindt, en het voor *Engeland* een handels-artikel is. Ook schijnt de verschillende vervalsching der getah pertja door den inlander, in *Nederland* minder bekend. Zou de ontploffing in den ketel ook daaraan, in plaats van aan het zeewater, haren oorsprong ontleenen?

PERPUSTAKAAN NASIONAL

gevonden sedert de onderneming van den Heer CORES DE VRIES. Bovendien komt het ons voor, dat (eenige kleine vaartuigen met eigen handel varenden uitgezonderd) de stoompaketvaart zich in *Indië* zal uitbreiden, de producten op sommige stapelplaatsen verzamelen, ten einde met schepen van zeer groote laadruimte naar *Europa* te worden overgevoerd.

Men deed ons ook opmerken, reeds nu menigmaal het getal officieren naauwelijks toereikende is om in de behoefte te voorzien, en zulks nog meer het geval zal wezen, wanneer men officieren detacheert tot het doen van opnamen. Dit zou door ons worden beaamd, indien men alles liet zoo als het is; doch wij vermeenen het steeds de wensch is van het Gouvernement, zoowel als van de volksvertegenwoordiging, om wetten en bepalingen te maken, welke nuttig werken, en daar waar nadeelig werkende bestaan, deze door betere te doen vervangen. Om echter onze zienswijze goed te doen uitkomen, kunnen wij niet vermijden eenigzins uitvoerig te worden.

Indien wij wel zijn ingelicht, werd eens door een verdienstelijk zeeofficier, stations-kommandant ter kuste van *Borneo*, een rapport ingediend, waarin onder andere zienswijzen ook voorkwam, dat de bevolking was zamengesteld uit een *gezond*, een *ziekelijk* en een *schadelijk* bestanddeel. ZEd. stelde voor, het *gezonde* te benutten, het *ziekelijke* te verbeteren en het *schadelijke* onschadelijk te maken.

De Opperlandvoogd vond dit rapport zoo deugdelijk, dat Z. Exc. dien officier met het gezag wilde bekleeden, om zulks ten uitvoer te leggen; doch dit kon niet, als zijnde strijdig met de bepalingen, welke niet toelieten, dat eenen officier der Koninklijke Nederlandsche Marine het civiele gezag werd toevertrouwd.

Nu komt het ons voor, dat eene bepaling, welke den Opperlandvoogd belet eene nuttige zaak uit te voeren,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

is eene *schadelijke bepaling*, en dient te worden vervangen door de nuttige, welke den Opperlandvoogd het regt geeft (al is het dan ook onder nadere approbatie van onzen geëerbiedigden Koning) nuttige zaken ten uitvoer te leggen. Door te wachten kan veel nadeel worden berokkend, en is men later niet steeds in de mogelijkheid, over den bekwaamsten persoon te beschikken. Zou men, buiten het aangehaalde, ook nog niet het schadelijke van zoodanige belemmerende bepaling ontwaard hebben bij het personeel voor de triangulatie van *Java*?

Ons denkbeeld alzoo vervolgende, komt het ons wenschelijk voor, dat bepaald worde:

De Gouverneur-Generaal heeft het regt, het civiel gezag ook aan zeeofficieren op te dragen, welke alsdan, zoo noodig, pro memorie bij het wapen kunnen worden gevoerd.

Zeeofficieren, welke in dienst der koloniën overgaan, mits twee jaren in den rang van Luit. ter zee der 1e kl. gediend hebbende, het radicaal van Ambtenaar 2e kl. toe te kennen. Onze bedoeling is niet, den zeeofficier het regt te geven als ambtenaar over te gaan; doch wel, indien het Gouvernement oordeelt een officier in het civiele nuttig werkzaam kan wezen, deze kracht in het belang der kolonie aan te wenden, en tevens den persoon eene bepaalde positie in de maatschappij te verzekeren.

Als nu komt het ons waarschijnlijk voor, juist die officieren, welke het krachtdadigst aan de opnamen hebben medegewerkt, het eerst genegen zullen wezen bij het civiel in *Oost-Indie* over te gaan, voornamelijk indien zij vele jaren onafgebroken werkzaam zijn, in welk geval zich alligt eenige malaise zal doen gevoelen bij het stipt in acht nemen der militaire vormen, waar zoo vele schijnbaar nietige zaken moeten worden in het oog gehouden, doch welker stipte betrachting een eerst vereischte is voor eene goede discipline.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Indien men hier tegen aanvoert, men door de benoeming van zeeofficieren tot ambtenaren de promotie der ambtenaren vermindert, vermeenen wij, dat door het krachtig doen opnemen ook van de binnenlandsche wateren (bijv. van *Borneo*), het vestigen van een goed bestuur, gesteund door voldoende en welbemande forten, de cultuur en industrie zoodanig, door toedoen van Europeanen en Europesche kapitalen, zal ontwikkelen, dat men alligt de behoefte aan met praktische kennis toegeruste ambtenaren zal ondervinden.

Dat bij de zeeofficieren vrij algemeen het denkbeeld bestaat, *wat moet, dat kan*, en hij alzoo, gewoon de bezwaren op te ruimen, in stede van naar dezelve te zoeken, alligt met gebrekkige hulpmiddelen meer nut sticht, dan iemand, minder gewoon zich te moeten behelpen.

Hoe vele verschillende werkkringen zijn niet door voormalige zeeofficieren ingenomen, zelfs buiten de Gouvernements betrekkingen, alwaar men toch als zoodanig opmerkte: een Raad van *Indie*, een Gouverneur van *Borneo*, Resident; Chef van de telegraphie enz., had ook de particuliere stoomvaart hare krachtdadige uitbreiding aan zoodanige personen te danken, vond men er bij de koffij-, suiker-, tabak-, ja zelfs de peper-kultuur en afvoer van producten, ja waar al niet in de koloniën? (1)

De kosten, vermeerderd door de te doene opnamen, het stichten van forten in de binnenlanden, vermeerdering van het getal ambtenaren en uitbreiding der militaire magt,

---

(1) Indien men aanvoert, de marine hierdoor verliest een kundig personeel, vermeenen wij zulks wordt opgewogen door de ontwikkeling van den emulatie-geest, veroorzaakt door meerdere promotie, en bovendien zulks is in het belang van den staat en der koloniën, zonder welke er aan marine geene behoefte zou bestaan. Het komt ons voor, hierdoor voorkomen wordt de te groote aanwas der pensioenlijst, ten einde de promotie niet te doen stilstaan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zoowel de landmagt in de forten, als de marine door uitbreiding der active zeemagt, zullen, vermeenen wij, ruimschoots worden vergoed door grootere productie (1), meerdere ontwikkeling der beschaving, betere bevestiging van het gezag, de rust en de publieke veiligheid, waardoor niet alleen minder uitgaven benoodigd zullen zijn aan expeditiën, maar tevens meerdere stammen zich op vaste plaatsen zullen vestigen, om zich aan de willekeur der inlandsche hoofden te onttrekken. Hoe toch kan men bij expeditiën verwachten dat inlandsche volken ons getrouw zijn, wanneer zij, na afloop der expeditie, niet verzekerd zijn door het aanwezen van ons gezag, gesteund door eene voldoende magt tegen de willekeur der inlandsche hoofden, in schijn onderworpen, om na ons vertrek wraak te kunnen oefenen. Ook bij het uitbreken van eenen Europeschen oorlog, kan de maritime kennis der ambtenaren van zeer groot nut wezen; wanneer men alsnu wil aanvoeren, bij het uitbreken van eenen oorlog al onze krachten op *Java* vereenigd moeten worden, dat onze buitenbezittingen den vijand in handen zullen vallen, kunnen wij dit niet toestemmen, evenmin als dat het eenen Europeschen vijand ligt zou vallen ons *Java* af te nemen. Hij moge landen en fortjes, aan de kust gelegen, veroveren; doch het komt ons voor, wanneer wij in vredes tijd zorgen ons gezag goed gehandhaafd wordt, het in zoodanigen oorlog weinig moeite zal kosten een' vijand af te matten, te meer, daar wij steeds krachtige bondgenooten zullen vinden in moeraskoortsen enz. Op de buitenposten wenschen wij ook de voornaamste forten in de binnenlanden, en zoo min mogelijk strandposten, ten ware noodig voor de politie of vlugthavens. Zal het ook eenen vijand niet moeijelijker worden eene blokkade effectief te maken, door de uitbreiding onzer productive gronden, van welks

(1) Men herinnere zich *Sumatra's* Westkust.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

strand het ons in den regel niet moeijelijk zal vallen hem te verdrijven? Is het ook niet wenschelijk, in tijds gezorgd worde ook andere bezittingen, dan *Java*, onze inkomsten helpen steunen? Bestaat niet de mogelijkheid, dat *Java* door de werking der vulkanen geteisterd worde, even als vroeger *Sumbawa* en *Makkian*? Zou de groote overstrooming op *Java* ook aan zoodanige werking kunnen worden toegeschreven? Zal *Java* in zoodanig geval niet spoedige ondersteuning, hoofdzakelijk ook van voedingsmiddelen, behoeven? Is ook *Borneo* niet zeer geschikt voor de cultuur van rijst? Zoude men, door de zwervende stammen op *Borneo* aanvankelijk voornamelijk te benutten met die werkzaamheden, welke zij gewoon zijn; doch door Europesche leiding en Europeesch kapitaal ze meer productief voor beide te maken, den inlander niet kunnen gewennen aan eenen grooten overvloed (voornamelijk van hunne geliefkoosde middelen van consumptie: zout en tabak), en hun daardoor meer gehecht doen worden aan het Europesche bestuur en de beschaving? hun door de vrees van het ontbreken dier artikelen niet terug houden gehoor te geven aan inblazingen van enkele, wanneer die een oproer zoude willen doen uitbarsten, voornamelijk indien voldoende magt steunt?

Even als voor de officieren, bestaan ook vele betrekkingen in *Oost-Indie*, in welke de mindere schepeling met voordeel voor het Gouvernement werkzaam kan wezen. Zou ook die het vooruitzigt niet geopend kunnen worden, het radikaal van Ambtenaar 3e kl. te verkrijgen?

Zal door het onderhouden van eene krachtige activiteit der marine zulks niet wezen eene productieve uitgave?

Wanneer in vredestijd de état-majors niet sterker zijn, dan om hoogstens de dienst te kunnen waarnemen, hoe bekomt men dan een genoegzaam getal officieren in oorlogstijd? Welke officieren moeten bij debarquement aan boord blijven, of gedebarkeerd worden? Zullen niet vele

PERPUSTAKAAN NASIONAL

nuttige werkzaamheden worden nagelaten, doordien de kommandeerende officier de krachten niet mag uitputten? Zal door een erkend gebrek geene slapheid in de waarneming der dienst ontstaan en zulks zeer nadeelig werken?

Zal men daardoor, indien er namentlijk behoorlijk wordt voorzien in de aflossing, niet verkrijgen eene reserve, om bij vrees voor oorlog ook voor binnenlandsche defensie krachtdadig uit te breiden, voornamentlijk indien men steeds zorge, de schepen te voorzien van talrijke état-majors, even als zulks bij de Deensche marine plaats vindt? Bij de oproeping der militiens, noch door de werving bekomt men geëxperimenteerde officieren; dat de officieren in onze Oost-Ind. bezittingen ook wel eenige ondervinding kunnen opdoen, vermeenen wij, zal wel niet worden betwijfeld.

Men kan nog als bezwaar aanvoeren de vrees, dat het getal officieren ongenoegzaam zal worden.

Het komt ons voor, dat nu reeds weder meer dan vroeger, ouders genegen schijnen hunne zonen voor de marine op te leiden. Mogelijk doordien het denkbeeld veld wint, dat men er toe zal geraken om de onevenredigheid te doen ophouden, welke er bestaat tusschen de belooning voor diensten tusschen de keerkringen bewezen, aan officieren der marine en officieren der Indische landmagt, doch tevens deze genegenheid zal aanwakkeren door het denkbeeld ook Indisch ambtenaar te kunnen worden, door het vermeerderen der promotie in de jongere rangen. Indien deze onze zienswijze bewaarheid wordt, is er geene vrees voor te kort, en men verkrijgt tevens jeugdige hoofd-officieren.

Alsnu veronderstellende, dat het getal kleine zwak bemande oorlogsbodems wordt verminderd; doch de kleinste zoodanig bemand met Europeanen (de inlandsche roeijers en stokers niet mede gerekend) dat men minstens 50 gewapenden kan debarkeren en nog zelf ageren. Het getal

PERPUSTAKAAN NASIONAL

grootere oorlogsbodems in *Oost-Indie* wordt vermeerderd, en zou het ons doelmatig voorkomen de rang van majoor bij de marine in te voeren, ten einde deze het bevel over die kleinste soort oorlogschepen te doen voeren, als mede als 1e officier aan boord der grootste soort te plaatsen.

De reden, waarom wij vermeenen onze Oost-Indische Bezittingen geene te kleine, met Europeanen zwak bemande oorlogsbodems moeten hebben, is om den inlander niet te gewennen derzelver magt te minachten; doch daarentegen bij hen de overtuiging te vestigen. dat een Nederlandsche oorlogsbodem eene werkelijke en geene fictieve magt is.

Wij achten het doelmatiger, ook uit het oogpunt der oeconomie, de opnemingsvaartuigen met inlandsche matrozen te bemannen. De oorlogsbodems echter geene andere inlandsche bemanning dan een ruim aantal roeijers, welke ook bij ontschepingen nuttige diensten kunnen doen, en stokers. Wij vermeenen, dat het voorgevallene in *Britsch Indie* het overbodig maakt, nader het wenschelijke te betogen, dat krachtige Europesche mobile kolonnes (maritieme magt) in onzen *Archipel* medewerkt tot behoud der rust en ontwikkeling van beschaving, zooveel mogelijk zonder bloedvergieten: »een doode kat," zegt men, »is menigwerf de schrik der ratten;" doch wanneer de inlander overtuigd is, dat eene geduchte magt zich bij het minste verzet ontwikkelt uit de schijnbaar zoo vreedzame en rustige oorlogsbodems, zal menigwerf den oproerstoker zijne gevoelens geen ingang doen vinden. Het is echter noodig, dat die groote schepen niet steeds stationnair zijn, maar dat zij zich dikwerf op het onverwachts vertoonen, wil men er het meeste nut van erlangen en niet bewaarheid vinden, hetgeen vroeger soms wel werd gezegd, dat een groot schip geleek in onze Koloniën op eenen hond aan den ketting, daar het meest achter het anker bleef. Doch die groote schepen dienen mobiel te zijn,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hunne groote sloepen stellen hen in staat gewapend te doen ageren aan en onder den wal.

Alsdan zal men bij eene krachtdadige uitbreiding der active zeemagt in *Oost-Indie*, voorecrst niet behoeven over te gaan om het getal Kapt. ter zee of Kapt. Luit. te vermeerderen en vermoedelijk zelfs het getal in die rangen kunnen verminderen; terwijl men tevens mag veronderstellen, dat de officier op betrekkelijk jeugdigen leeftijd den rang van majoor zal bekomen. Het kan toch geen bezwaar opleveren, als overgangsmaatregel te bepalen (terwijl de majoor zeker bepaald aantal jaren in dien rang moet dienen, om bevorderd te worden) de oudste Luit. ter zee 1e kl. tot Kapt. Luit. à la suite te bevorderen en het tractement van majoor te doen genieten, alsmede de dienst voor den rang van majoor bepaald te doen verrigten, tot dat de vacatures vergunnen hen effectief te benoemen. Dit is immers slechts eene administratie kwestie?

Indien het waarheid is, dat menigwerf jongere officieren zich met minder achting uitlaten over kommanderende officieren aan wien het bevel was opgedragen, nadat door hen hiertoe aanzoek was gedaan, terwijl bij meer bezadigde wrevel ontstond over hunne keuze in eene loopbaan, welke zij met ambitie intraden, in de volle overtuiging (zoo al aanvankelijk niet van hen, dan te minste van hunne ouders) hun welzijn in het werkelijk belang van *Nederland*, zijne Koloniën en handel was, dat dit belang eene krachtige ontwikkeling der maritieme magt in onze Overzeesche Bezittingen zou doen geboren worden, dat het de onevenredige belooning voor bewezene diensten binnen de keerkringen zou doen ophouden, waardoor de zorg voor de toekomst zijner betrekkingen, zoowel wanneer de zee-officier zich zelve, dan wel het Gouvernement hem acht te zijn versleten en wordt hij gepensioneerd, als bij zijn overlijden door het verhoogen van het weduwen-pensioen meer in evenredigheid van de offi-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

cieren der Indische armee. Indien dit waarheid is, dan vermeenen wij hieruit de gevolgtrekking te mogen maken, dat het is ten nadeele der dienst, ergo, strijdig met 's lands belangen, dat het mindere officieren en schepelingen bekend wordt, wanneer hoofd-officieren verzoeken actief geplaatst te worden.

Indien het verder waarheid is, dat het wenschelijk is, dat men in den rang van hoofd-officier (niet om den rang, doch om de leeftijd) na eenig verblijf in de Koloniën, een paar jaar in *Nederland* verblijft, dat in de laatste jaren, door hoofd-officieren der marine menigwerf aanzoek om actieve plaatsingen werd gedaan. Zoo vermeenen wij dat hieruit blijkt, dat het wenschelijk is, dat in het lot dier menschen verbetering worde aangebragt, hoofdzakelijk ook door verbetering der pensioenen, zoowel van de officieren, als bij overlijden in dat hunner weduwen, en ten einde zulks minder bezwarend voor de schatkist te doen zijn, de krachten der zee-officieren te benutten in de Koloniën, zoowel in het militaire als civiele.

Nog werd tot ons de vraag gerigt: tot welke diensten men de inrigting ter opleiding van hydrographische ingenieurs zal benutten?

Wij vermeenen, dat men steeds meer en meer de behoefte zal gevoelen aan een bekwaam personeel voor de triangulatie aan den wal. Dat men voor de opnamen der vaarwaters, kusten enz. het meeste dienst van zeelieden zal hebben en beide gevoegelijk zamen kunnen werken; terwijl de met wiskunstige naauwkeurigheid bepaalde ligging van bergtoppen, eilanden enz. als bakens, ten grondslag of basis kunnen dienen aan hen, die de reven, klippen en vaarwaters in kaart brengen, terwijl het aannemen van eene vastgestelde schaal, de zamenvoeging der verschillende opgenomen gedeelten zeer vereenvoudigt.

Men deed ons opmerken, dat het een vreemd denk-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

beeld was (mogelijk omdat men te beleefd was, het kleingeestig te noemen), er werd beweerd, dat de opnemers dienden te kunnen beschikken over gelden, onder nadere doch eenvoudige verantwoording. En alhoewel de mogelijkheid erkennende te hebben geschreven onder den invloed van de overtuiging der dringende noodzakelijkheid, dat de opname met kracht worde ondernomen, zoowel ter vernietiging van de zeeroof als in het belang des handels, ter ontwikkeling der moreele en materiëele welvaart onzer Koloniën, waar zich voor velen nog ruimschoots de gelegenheid aanbiedt om een ruim bestaan te vinden, (men ontwaart zulks ook uit het rapport der commissie voor kolonisatie) als ondernemers en wat aldaar wordt genoemd: *the skilled workmen*, als door het meer productief maken der materiëele krachten door terrein-kennis.

Is zulks voortgesproten uit de wetenschap, dat eene lastige en omslagtige verantwoording ten nadeele der zaak werkt?

Wanneer toch den opnemer, praauwen ter adsistentie worden toegevoegd bij heerendienst, zal men van dezelve oneindig minder nut hebben, dan wanneer hij de bevoegdheid heeft om bij betoonde activiteit eene geldelijke belooning toe te kennen, doch de visscher en zijne medgezellen kunnen mogelijk lezen, noch schrijven, ergo, geene kwitantie in quintuplo teekenen, en de sommen zijn zoo gering ieder op zich zelf, dat het eene lastige administratie geeft, indien men met veel verschillende personen te doen heeft. Even zoo is het bij het uitlooven van premiën voor de aanwijzing van reven of klippen, hetgeen veel tijdwinst, ergo, besparing van uitgave is. Wanneer in de rivieren van *Borneo* door den opnemer de vrouwen en kinderen der Dajaks met eenige munten, koralen, tabak enz. begiftigd worden, zal hij van dit gezonde deel der bewoners van *Borneo* zeer nuttige en groote diensten kunnen erlangen, als: het kappen van wegen, opruimen van

PERPUSTAKAAN NASIONAL

bezwaren, aanduiden van vaarwaters, aanwijzing van steenkolen enz. In één woord, van zaken, wenschelijk dat zij bij het Gouvernement bekend zijn, en waaruit de partikuliere ondernemingsgeest nut kan trekken. Is men echter genoodzaakt eene omslagtige verantwoording te doen, dan zullen door sommige opnemers, mogelijk vele dier uitgaven uit eigen middelen worden voldaan. Aan anderen zal echter de naauwkeurige administratie een te kostbare tijd rooven en elke dag onbenut kost geld, al wordt dit ook in een prachtig gelinieerden staat in quintuplo verantwoord. Indien de opnemer wordt voorzien van een gedrukt en gefolieerd boek, waarin de door hem gedane uitgaven worden aangeteekend, aan wie, waarvoor, waar, wanneer; — aan hem wordt verleend een voorschot ter nadere verantwoording. Door hem wordt ingezonden een copij van dit boek op den eed aan den lande, vermeenen wij dat zulks voldoende is, wanneer men bij ontdekking van kwade trouw den schuldige als schelm wegjaagt.

Het denkbeeld om van groote zeilschepen nog nut te kunnen hebben bij eene expeditie tegen *Solo*, wekte bevreemding, en zal mogelijk door sommigen, zelfs barbaarsch genoemd worden, dewijl *Engeland's* Minister, nog eenige weinige diepgaande stoomkanonneerbooten noodig oordeelde, ten einde de roovers tusschen de klippen en in ondiepe vaarwaters te kunnen vervolgen. Die stoomkanonneerbooten kunnen zeer veel nut doen, wij erkennen dit; wij vermeenen echter, men van groote zeilschepen met hunne zware batterij, wanneer zij op bepaalde punten (door raderstoomers geadsisteerd) ankeren, tegenover de opgeworpene batterijen in de *Solo*-archipel, (dat deze bestaan, vermeenen wij, ondervonden de Nederlandsche oorlogsbrikken Koerrier en Haai), nog veel nut doen, terwijl hunne groote, welbemande en goed gewapende sloepen, zeer stellig een gewenscht aanvallingsmiddel zullen opleveren, daar, waar zelfs de kanonneerbooten niet kunnen komen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en tot het doen van landingen, waartoe men toch zal dienen over te gaan, alsmede tot het indringen in kreeken, waar de roovers hunne praauwen zullen trachten te bergen, en waar het meest ver dragend geschut hun niet zal kunnen treffen, wanneer het bosch of de oevers de praauwen aan het oog van den artillerist onttrekken. En aangezien het aantal onzer zware schroefschepen niet zoo bijzonder groot is, vermeenden wij de door *Nederland* te ontwikkelen magt met groot nut, bij eene expeditie tegen *Solo*, kon versterkt worden door eenige groote zeiloorlogschepen, vergezeld van de in *Indie* aanwezige raderstoomschepen. Bovendien leveren de zeilschepen een goed logies voor de equipagiën, en aangezien wij vermeenen *Nederland* nog meer dan *Engeland* en *Spanje* belang heeft, bij het doen eindigen van den zeeroof in onzen archipel, achten wij het hoogst wenschelijk, ook met het oog op den moreelen indruk, welke deze magtsontwikkeling kan uitoefenen, op de aan ons gezag onderworpene inlandsche vorsten, de Nederlandsche magt bij eene expeditie tegen *Solo* niet de geringste is, alsmede komt het ons wenschelijk voor, alhoewel wij vreezen, dit tot de vrome wenschen zal blijven. Wij werden aangezocht, (en aan het aanzoek werd gevolg gegeven), geheel *Borneo* in bezit te nemen, om door een goed stelsel van forten, meest in de binnenlanden, opneming en bekruizing der kusten, eenen waarborg tegen de hervatting van den zeeroof, (in verband met de door *Spanje* te ontwikkelen magt in den *Solo*-archipel), te erlangen, tot die natiën dit hun bestaan tegen een rustiger zouden hebben verwisseld.

Alhoewel de waarde erkennende van een welgeoefend krachtig eskader, op *Nederlandsch* station beschikbaar voor binnenlandsche verdediging, vermeenen wij het niet zal worden ontkend, de marine in *Oost-Indie* ook eenige ervaring opdoet. Dat eene krachtige zeemagt in *Oost-Indie* kan worden aangemerkt, als eene rentegevende zaak.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Dat men, door aldaar groote schepen met krachtige état-majors dienst te laten doen, mits zorg dragende, voor eene behoorlijke aflossing, waardoor men bekomt geoefende equipagiën, (welke niet door een te langdurig verblijf tusschen de keerkringen worden ontzenuwd), verkrijgt een goed gedeelte der kern, benoodigd bij het uitbarsten eens oorlogs, voor binnenlandsche defensie, alsmede om in vredestijd op eene waardige wijze de vlag te vertoonen. Zoowel in onze overige bezittingen als elders en in oorlogstijd, zal men door overplaatsing van gedeelten der equipagiën en inkrimping der état-majors, de vaartuigen der civiele Marine en partikuliere stoomvaart kunnen benutten, om den vijandelijken handel te verontrusten, nu wij geene kaperbrieven mogen afgeven, om de vijandelijke transportschepen te verontrusten en daardoor afleiding geven, de vijandelijke magt verdeelen, en hem het doen van landingen bemoeijelijken (schepen met groote stoomkracht en ver dragend geschut zijn in zulk geval niet te versmaden).

De Graaf VAN DEN BOSCH, vermeenen wij, oordeelde op *Java* noodig 12 fregatten en 100 kapers in tijd van oorlog.

Wanneer wij nu veronderstellen, dat *Tjilatjap*, *de Merac* en *Soerabaija* zijn gemaakt tot vlugthavens, de positie *Onrust* ook als zoodanig wordt ingerigt (hetgeen mogelijk op min kostbare wijze kan plaats vinden, door de oorlogsbodems, welke onbruikbaar worden, te benutten als zinkschepen, ter verbinding der eilandengroep en het ontoegankelijk maken van het vaarwater, ten ware men die bodems wilde gebruiken tot het maken van een breekwater voor *Batavia*). Welk soort van gepantserde schepen of vernietigings-middelen men aanwende, om de vlugthavens te helpen verdedigen, zal men steeds in oorlogstijd eene krachtige marine behoeven, om afleiding te veroorzaken en blokkades onvoldoende te maken.

Wanneer alsnu wordt beweerd, men bij oorlogstijd in de forten der binnenlanden, van andere eilanden dan *Java*,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

niet steeds versterking kan aanvoeren, vermeenen wij zulks ook minder noodzakelijk zal wezen. Indien men namelijk het gezag behoorlijk handhaaft, en de inlander ziet onder ons bestuur zijne welvaart toenemen, vermeenen wij, bij het uitbreken van eenen Europeschen oorlog, op hen te kunnen rekenen, en het alsdan weinig moeite zal kosten den Europeschen indringer, die zich aan het strand tracht te nestelen, waar hij geene ressources vindt, zoodanig te teisteren, dat hij tot zijne schade ondervindt, het geene zaak is zijn volk noodeloos op te offeren, te meer, daar wij waarschijnlijk een krachtig bondgenoot zullen vinden in de bij vele natiën bestaande vrees voor miasme, moeraskoorts enz., en deze op hunne magt zoo nadeelig inwerkende kracht, zal eene groote kracht voor ons wezen. Het personeel, waarop door ons Gouvernement gerekend wordt, dient echter zoodanig te wezen, dat zij ten volle het vertrouwen waardig zijn, en indien men daaraan zulke gewigtige belangen toevertrouwt, als om in vredestijd te zorgen voor de morecle en materiëele ontwikkeling, en in oorlogstijd de daardoor zoo zeer in waarde toegenomene bezittingen voor het moederland te behouden, vermeenen wij, men er ook toe zal geraken, om het lot en de vooruitzigten van zoodanig personeel in overeenstemming te brengen met de van hen verlangde gewigtige diensten.

Het denkbeeld, voor onze marine eene *staalkaart te bestendigen*, scheen eene verschrikkelijke zaak.

Zoodra men zeker is, de wetenschap op maritiem terrein geene vorderingen meer zal maken, zou het ons hoogst wenschelijk voorkomen, voor elk charter alles naauwkeurig bepaald was en men daar niet van afweek, al wilde men zelfs bepalen, hoe vele spijkers in elken bodem gebezigd moesten worden; doch sedert de ondervinding ons leert, dat, hetgeen in 1852 door eene geëerde Commissie als het doelmatigste voor onze Marine bepaald werd, nu, alzoo na verloop van naauwelijks tien jaren, als niet meer voldoende

PERPUSTAKAAN NASIONAL

aan de eischen der wetenschap wordt aangemerkt, en indien wij wèl zijn ingelicht, zelfs door leden der Commissie van 1852, wie zal alsdan durven bepalen, dat na verloop van tien andere jaren, niet weder een geheel ander soort van maritiem vernielingswerktuig zal zijn uitgevonden? Indien dit erkend wordt, vermeenen wij bij de overtuiging ook hoofdzakelijk in 't belang onzer koloniën en handel, de behoefte aan eene krachtige Marine voor *Nederland* bestaat, wij wel bij elken nieuwen aanbouw de deugdelijke vorderingen der wetenschap moeten toepassen, waardoor van zelf een aantal soorten (staalkaart) ontstaat; doch het zeer gewaagd zou zijn te bepalen, men zal bouwen een groot aantal schepen van een bepaalde soort en grootte, ten ware men voorziet, er spoedig behoefte aan te zullen hebben. Doch het is voor *Nederland* wenschelijk, zich in kort tijdsbestek met kracht te kunnen ontwikkelen, zonder te groote sommen aan materieel te verwerken in gewone tijden.

Amerika had vóór het uitbreken des oorlogs, slechts eene betrekkelijk geringe maritieme magt, doch in evenredigheid van het geringe aantal schepen, eene groote activiteit. De opstand breekt uit; het schijnt, de werkplaatsen een krachtig producerend vermogen hebben en de actieve zeemagt levert de kern, om het met spoed geproduceerde, als middel van aanval en verdediging aan te wenden, en die betrekkelijk geringe magt (in vergelijking der Engelsche en Fransche marines) schijnt voldoende, om eene Europesche interventie te voorkomen. Wij vermeenen, het niet zeer gewaagd is hieruit af te leiden, het voor *Nederland* wenschelijk is te zorgen voor welingerigte werkplaatsen, een deugdelijk personeel, om die werkplaatsen te benutten, en een ander personeel, om het daar vervaardigde tegen den vijand te doen dienen.

Dat zulks door *Nederland* op de minst kostbare, of meest renderende wijze kan plaats vinden, door in de koloniën steeds eene krachtige maritieme magt te onderhouden,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

waarvan het personeel en de groote schepen, door eene goed onderhouden wordende aflossing steeds krachtig blijft, terwijl hierdoor tevens eene goede kern, ter vertooning der vlag, en waarop kan worden uitgebreid, ook voor binnenlandsche defensie, aanwezig is, voornamelijk indien de schepen zijn uitgerust met krachtige état-majors, zooals bij de Deensche marine, en niet hetzelfde personeel onmiddellijk weder na de te huis komst, naar de kolonie terug wordt gezonden (erkennende echter hierop uitzonderingen kunnen plaats vinden, voor hen die wenschen, hunne diensten meer bepaald aan de koloniën te wijden als opnemers enz.)

Indien men bij het uitbreken eens oorlogs over een groot personeel beschikken kan, zal men in staat zijn door het uitrusten en wapenen van vele schepen, (al wapende men aangekochte handelsvaartuigen, bemand met marine personeel), den vijandelijken handel veel afbreuk te doen en zijne kusten of bezittingen te verontrusten, waardoor afleiding, ergo verdeeling van zijne magt ontstaat (1), terwijl met, op de kern der activiteit, de militiens en mariniers in te deelen, waarbij gevoegd de versterking door aanwerving verkregen, men grond heeft te verwachten, krachtdadig mede te werken ter verdediging onzer zeegaten, kusten en rivieren. Dat de landmagt een groot aandeel in de kust verdediging toekomt, zal wel geen betoog behoeven.

Men voerde aan, eenige zekerheid te kunnen erlangen, door het onderhouden van eene krachtige activiteit, een goed personeel ter bemanning der vloot te bekomen, doch dat dit niet alzoo was met het personeel ter zamenstelling der oorlogsbodems of maritieme vernielingswerktuigen,

(1) De geschiedenis leert ons, welke diensten door enkelde of smaldeelen van 2 fregatten den Franschen en Amerikanen in oorlogstijd werden bewezen. Dat zoodanige schepen in den tegenwoordigen tijd een krachtig zeil- en stoomvermogen dienen te bezitten, en door eene kernachtige Equipage bemand moeten zijn, zal wel geen betoog behoeven. Wat leeren ons de Nashville, Sumpter en Alabama?

PERPUSTAKAAN NASIONAL

(onder welken vorm dan ook). Zonder te beweren in staat te zijn bepaalde regels vast te stellen, om dit doel te bereiken, kan het mooglijk eenig nut hebben, wanneer door ons wordt medegedeeld, wat wel eens onze denkbeelden waren; als wij vernamen er wel eens iets in den bouw onzer oorlogsbodems voorkwam, dat men vermeende, met minder kosten doelmatiger had kunnen worden zamengesteld.

Wij stelden ons voor, drie jongelingen, bezield met veel ijver, toegerust met goede geestvermogens.

Deze werden opgeleid als ingenieurs voor de marine en wij nemen als stelling aan, dat *alle drie uitmuntend* bekwame ingenieurs worden.

Zij worden ieder aan een afzonderlijk établissement geplaatst, huwen en worden gezegend met eene talrijke familie.

Een hunner ontwaart alras, zijne inkomsten bij de marine onvoldoende zullen wezen, om in de behoefte van zijn gezin te voorzien, vraagt zijn ontslag en vindt bij de particuliere industrie zijne uitstekende kunde ten minste zoodanig wordt beloond, dat hij in de behoefte van zijn gezin ruimschoots kan voorzien (1).

De tweede blijft bij de marine, ontwaart evenzeer zijn inkomen niet voldoende is, blijft eerlijk man, besteedt *getrouw* al de uren, als kantoor- en werktijd bepaald, ten dienste van het Gouvernement, doch den overigen tijd, zelfs des nachts, werkt hij in het belang zijner familie, hetzij met het zamenstellen of vertalen van boeken, of wel met het geven van lessen of het vervaardigen van plannen voor particulieren. Als nu worden ook wel eens (zelfs tegen zijnen wil) onwillekeurig zijne denkbeelden, ook in de het Gouvernement toekomende werkuren afgeleid, bovendien neemt de administratie een groot deel des tijds weg. Hij is dus minder bij het werk dan zulks mogelijk het

(1) Zou ook iets diergelijks bij de geneeskundige faculteit der zeemagt plaats vinden?

PERPUSTAKAAN NASIONAL

geval zoude wezen, indien de zorg, zijne betrekkingen tegen gebrek te beveiligen, zijn gemoed niet bezwaarde. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid, hij niet ontwaart dat de dekdeelen het onderste boven liggen, schildpadden of schijven zoodanig zijn geplaatst, dat het touwwerk stuk moet schavelen, er geene genoegzame ruimte is voor de windboomen om het spil te draaijen, er eene fout is ingeslopen, bij de berekening van het zwaartepunt, de waterverplaatsing of iets diergelijks.

De derde is zoo gemoedelijk, dat hij vermeent al zijn tijd en arbeid ten nutte van het Gouvernement te moeten besteden. Houdt dit steeds vol, niettegenstaande hij elken dag de overtuigendste bewijzen erlangt, dat zijn inkomen onvoldoende is, hij tracht alle mogelijke bezuinigingen in zijne huishouding in te voeren, ontzegt zich en de zijnen alle uitspanningen, waar eenige uitgaven mede gepaard kunnen gaan, onthoudt zich zelven het noodige; doch het baat niet wat hij ook wurmt of peinst, eindelijk oefent dit eene zeer krachtigen invloed op zijnen geest en zijn gemoed, en het resultaat voor het Gouvernement werkt even nadeelig als bij den tweeden, doch bovendien veel nadeeliger voor zijn gezin.

Het komt ons voor, bij deze personen eene ruime bezoldiging voor het Gouvernement een veel gunstiger resultaat zoude hebben opgeleverd. Indien deze redenering juist is, vermeenen wij de bepaling eener ruime bezoldiging voor goed werk, en eene zware straf voor bepaald slecht werk en grove misrekeningen, reeds eenige waarborg zouden opleveren minder teleurstelling te ondervinden. Zou het b. v. niet nuttig kunnen werken, indien men, na bepaald te hebben, wat men wil, den Ingenieur, die het plan aanneemt ten uitvoer te leggen, zich tevens verbindt zonder tractement te hebben gewerkt, wanneer het werk niet voldoet aan de gestelde vereischten, doch hem in het tegenovergestelde geval eene ruime premie

toekomt, naar evenredigheid van den uit te voeren arbeid? Zouden diergelijke bepalingen de waarborgen niet verhoogen, de gelden voor het materiëel der Marine nuttig besteed worden? Men veronderstelt natuurlijk geene kleingeestigheden in de toepassing. Om b. v. een schip of machine af te keuren. omdat het een mijl meer onder stoom loopt dan bepaald was! Men zegt wel: geen vaart kan met zekerheid bepaald worden, indien niet schip en machine door denzelfden persoon worden ontworpen, doch wij vermeenen, dit bezwaar vervalt, door den Ingenieur het regt toe te kennen de teekening, zelfs in den uitgebreidsten zin te leveren, dan wel den fabrikant de machine te maken naar eigen goeddunken, mits voldoende aan vastgestelde eischen, als: een maximum van kolenverbruik, bepaalde vaart aan 't schip binnen bepaalde ruimte worden opgesteld, enz. enz. Indien het toch waar is, EULER reeds, op wiskunstige gronden, bepaalde, men om een schip eene vaart van 16 à 17 mijl te doen loopen, de lengte in reden tot de breedte moest zijn als 6 : 1, en er zeer veel tijd verliep, alvorens vele bouwkundigen met deze daadzaak bekend waren, vermeenen wij te mogen veronderstellen, dit zijn ontstaan kan vinden,

1°. Door gemis der werken, welke het voor hun vak wenschelijk ware te bezitten,

2°. Door gemis aan tijd de werken grondig te onderzoeken en eigen ondervinding te benutten.

In andere woorden de belooning evenredig maken aan de gunstige resultaten, welke men door de ontwikkeling der wetenschap en hare goede toepassing verkrijgt, zal volgens ons oordeel, tegen betrekkelijk geringe uitgaven, ruime winstgevende resultaten leveren.

Men kan tegen dit denkbeeld aanvoeren, hetzelfde schip mogelijk door een' bevelhebber zeer gunstig, door een' tweeden als zeer bruikbaar en door een' derden als onbruikbaar wordt geoordeeld, wij vermeenen hierin kan

PERPUSTAKAAN NASIONAL

worden voorzien, door evenzeer eene zware strafbepaling te stellen voor den bevelhebber, van wien bewezen wordt, hij een valsch rapport heeft ingeleverd, ten nadeele, ter wijl het over het algemeen in het belang van het Gouvernement zal wezen, het bestaande materieel, door de opvarenden uit een gunstig oogpunt worde beschouwd. Dit neemt niet weg, dat op den bevelhebber (al maakt hij ook geen bezwaar, om eene groote reis met een zeeschip te doen) de verpligting rust, om, naar overtuiging, de verbeteringen op te geven, welke bij een volgenden aanbouw dienen te worden in acht genomen. Wij zeggen eenen volgenden aanbouw, aangezien het ons voorkomt, indien onze fregatten en linieschepen niet waren afgezaagd of veranderd, doch de daartoe verwerkte gelden, waren gebezigd tot het aanbouwen van hetgeen men door die verbouwing wenschte te bekomen, alsdan veel meer nuttige resultaten waren verkregen. De ijzeren type Celebes, welke menigwerf 8 voet diepging zwaar beladen, wordt vrij algemeen erkend, zeer nuttige diensten te doen. Indien wij wel zijn ingelicht, werd door dien bodem, zoowel de *Barito* (zuidkust) als de *Capoea*-rivier (westkust van *Borneo*), ieder 120 duitsche mijlen opgestoomd. Indien men de breedte dier bodems eenigzins vermeerdert, bekomt men meer waterverplaatsing, en kan de huid zwaarder gemaakt worden (1). Indien men de stoomruimte in den ketel vermeerdert door den ketel hooger te maken (2), vermeerdert men het stoomvermogen, om door de verbreeding de vaart niet te verminderen (3). Indien men die bodems voorziet

---

(1) Mogelijk kan men door eenen hellenden vorm het granaatvrije vermeerderen.

(2) Voor Djambi was de ketel geblindeerd door steenkolen op zijde in de hokken, boven op in manden en zakken.

(3) Door het aanbrengen van een krachtig hulpvoeding machine, kan men de middelen om kokend water te spuiten, vermeerderen, eene slang werkte aan boord der Celebes goed.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

van beter tuig (hier wordt bedoeld een tuig, dat men vlug neêr kan nemen, een derde mast, een kluifhout, en des noods masten, die men als op binnenvaartuigen kan nederleggen), worden deze vaartuigen meer geschikt om reizen te doen, als wel eens door de Celebes zijn ondernomen, naar *Ambon* (*Molukken*) en *Laboan* (*Chinesche zee* op 5° N. B.). Indien toch op zulke togten iets aan de machine waren overkomen, wat had men dan met het schip moeten doen, en niettegenstaande wij vermeenen, de zes voet diepgaande ijzeren stoomer Nemesis uit *Engeland* rond de kaap de *Goede Hoop*, *Singapore* bereikte, komt het ons voor, buiten dringende behoefte, het minder raadzaam is, die bodems aan moeijelijke zeeën bloot te stellen, al ware het alleen om te zorgen, de waterdigte schotten steeds waterdigt blijven, hetgeen wij vermeenen niet altijd het geval bij die bodems is geweest. Aan deze bodems, van ijzer gebouwd, geven wij de voorkeur boven houten raderstoomschepen van hetzelfde charter, wanneer zij binnen niet al te groote tijdsruimte afwisselend rivieren moeten bezoeken, omdat zij gemakkelijker door eigen middelen kunnen worden gerepareerd. Indien wij wel zijn ingelicht, vielen gaten in de Celebes, bij eene poging om in de rivier van *Sambas* de Borneo te ligten, welke laatste mogelijk behouden zou zijn geweest, ware dit niet geschied door oxidatie des bodems. De Celebes werd in eene geul gehaald, de gaten opgekegd, deed kort daarna belangrijke diensten voor *Sintang*. De Celebes stootte een gat in den bodem in de rivier van *Sarawak*, het water waste tegen alle pogingen in, men was verpligt het schip in de branding omhoog te stoomen, bij laag water werd het gat opgekegd, bij hoog water stoomde men de rivier hooger op, ankerde (een anker achter een voor) op eene bank, welke droog viel, bragt eene lap op het gat. Niettegenstaande de victualie bedorven was, en alzoo nieuwe moest worden aangekocht, de kolen- en watervoorraad

PERPUSTAKAAN NASIONAL

aangevuld, vermeenen wij dien bodem acht dagen na het bekomen lek de rivier uit naar de *Natuna's* stoomde.

De Onrust bekwam een lek door het stooten op een hout onder water, in de *Landak* (zijtak van de *Pontianak*-rivier) haalde een zeil onder door, stoomde nabij *Pontianak* om hoog, bragt een lap op en vervolgde de dienst. Wij vermeenen dit pleit in 't belang der ijzeren vaartuigen, indien dezelve bestemd zijn rivieren te bezoeken. Deze vaartuigen vermeenen wij behooren bemand te worden met minstens 80 Europeanen en 40 Inlanders, roeijers en stokers. Moeten de bodems gebezigd worden meest ter westkust van *Sumatra* of in de *Molukken*, vermeenen wij, voor als nog, gekoperde houten schepen de voorkeur boven ijzer verdienen, ten ware het gemakkelijk is de bodem schoon te maken. Ook die bodems moeten niet zwakker bemand worden, de kleine stoomers op de rivieren, b. v. *Palembang*-rivier tot het opvoeren van troepen, krijgsmateriaal of die ter beschikking der residenten, alsmede ten dienste der opnemers, vermeenen wij, moeten door inlanders worden bemand en slechts ligt gewapend, de grootere oorlogsbodems vermeenen wij voorzien dienen te zijn van een ruim getal roeijers en stokers. Het komt ons voor gunstig te zullen werken, indien wordt bepaald voortaan geen inlander als stoker wordt aangenomen, die niet een bepaalde tijd als roeijer of inlandsche zeevarende de Marine (hetzij oorlogs dan wel civiele) heeft gediend.

Indien kuilschepen te groot worden om een groot aantal stukken en een krachtig stoomvermogen te bezitten, komt het ons voor, voor *Nederland* en deszelfs koloniën het loopen van 14 mijlen opweegt tegen een groot aantal stukken.

Het komt ons voor, dat gladdeks schepen met een bijzonder groot stoom- en zeilvermogen (een tuig dat men in korten tijd aan dek neemt) krachtig kunnen mede-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

werken, eene landing te voorkomen. Het komt ons voor, dat *Nederland*, bij het uitbreken eens oorlogs tusschen de beide groote zeemogendheden, steeds een gewenscht bondgenoot zal wezen; dat het echter meer in het belang van *Nederland* zal wezen eene gewapende neutraliteit te bewaren. Dat, al maakt men geen vertoon met eene vloot, door het concentreren onzer schepen, welke een vijand in de gelegenheid zoude stellen al onze magt door overmagt te vernietigen. Wanneer het bekend is dat wij steeds in onze koloniën krachtige, snelle bodems, met energiek personeel bezitten, (1) dat bovendien in de behoorlijke aflossing uit het Moederland, door dergelijke bodems wordt voorzien, waardoor zoowel in het Moederland eene niet te verwerpene kracht (voornamelijk wat de kwaliteit betreft) aanwezig is, dat die schepen ieder afzonderlijk dan wel paarsgewijze in staat zijn eenen vijandelijken handel groote afbreuk te doen, evenzeer als de koloniën te verontrusten, en in welke kategorie der zeemogendheden men ons wil rangschikken, komt ons voor minder af te doen, indien het boven aangehaalde slechts bereikt wordt. Die zeemagt zal dienen mede te werken ter verdediging van den vaderlandschen bodem.

Wij vermeenen de ondervinding (van af het fregat de Rijn tot op heden) geleerd heeft, vervorming van schepen vele sommen verslindt, zonder evenredig aan de uitgaven te beantwoorden.

Wij vermeenen de Merimac werd bekleed (gepantserd) met spoorstaven, alsnu komt het ons voor indien onze magazijnen ruim voorzien zijn van staven ijzer of staal, men door kracht van timmerlieden, smids, stookers, zelfs matrozen, in kort tijdsbestek de buitenhuid der drijvende batterijen en houten blokschepen, een kleed van ijzer kan

(1) Vijandelijke landingen in onze koloniën bemoeijelijken en blokkades onvoldoende te maken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

aanhangen. Dat men die bodems door particuliere stoomers in positie kan laten liggen (men kan dezelve, buiten de ankers waarvoor dezelve liggen, achter en voor nog disponibele geven) de platbodem op ondiepten, de niet afgezaagde in de gaten. — In 1832 werd aan boord der Proserpina het dek boven de bomhokken geblindeerd met de ankerkettingen. Zoo iets kan men in spoed vereischende gevallen nu weder doen, alsdan vermeenen wij wordt het bestaande materieel op min kostbare wijze een krachtig verdedigings middel, voornamelijk indien men de gelden, welke nu niet gebezigd worden tot het geven van stoomkracht, enz., benut tot het vervaardigen van krachtige gepantserde of liever geheel van ijzer vervaardigde gewapende sleepbooten, welke zoowel eenen drijvenden bodem kunnende besturen, als door hun vuur den vijand benadeelen. Door zoodanige handelwijze vermeenen wij de verdere resultaten der wetenschap met meer gerustheid te kunnen gemoet gaan, dan dat wij het voorbeeld der groote Mogendheden volgen, en reeds nu schatten verspillen aan gepantserde schepen, terwijl wij die nog zoozeer behoeven om uitbreiding te geven aan de activiteit, voornamelijk in de koloniën, waar het aanzijn van eene werkelijk krachtige Marine door ons wordt beschouwd als eene rentegevende zaak.

Wij zeggen een werkelijk krachtige en geene schijnvertooning. Indien toch een schip, als de Ardjoeno, bij het opkomen der zon roovers ontdekt nabij kaap *Mandhar* of de kusten van *Flores*, (waar het schip op $\frac{1}{16}$ mijl den wal kan naderen) die roovers vervolgt, doch ziet dezelve door kracht van volk in het bosch worden gehaald, alsdan slechts eene zeer geringe magt kan debarqueren, vermeenen wij dien bodem zal worden beschouwd als een zeer groot ligchaam, doch met eene *zeer kleine werkkracht*, waardoor het prestige zoodanig zal verloren gaan, dat de

PERPUSTAKAAN NASIONAL

kleine oorlogs-vaartuigen genoegzaam geen indruk meer zullen maken, zoo al niet bespot worden.

Indien men de groote kuilschepen ook menigwerf de te huisreis om de *Oost* doet nemen, vermeenen wij, zulks nuttige resultaten voor den handel kan hebben, voornamelijk indien deze reizen ondernomen worden niet alleen met het doel om spoed te maken, doch meer om nut te stichten. In de voeding kan mogelijk veel verbetering aangebragt worden; immers mag men verwachten, dat bij den aanbouw van nieuwe groote schepen (even als bij de Engelsche Marine), inrigtingen worden daargesteld, om de equipagiën in zee ook versch brood te kunnen geven; vervolgens vermeenen wij door een' Off. v. Gezondh. van uit *Oost-Indie* een plan werd ingediend, om onder anderen versch vleesch in blikken te verstrekken, en indien wij wel zijn ingelicht, zou zulks niet noemenswaardig in de kosten verschillen; alsmede bestaan er voor de koopvaart reeds blikken met volkspijzen enz. Diergelijke verbeteringen vermeenen wij, kunnen nuttige resultaten hebben. Niettegenstaande het aangehaalde voorbeeld van de Ardjoeno vermeenen wij, vooral op groote reizen, een ruim en goed logies eene voorname zaak is. Het komt ons zeer mogelijk voor, dat na eenigen duur eener reis, een onzer bestaande stoomfregatten met 400 in plaats van 500 kop bemand en eene verminderde batterij, niet minder werkelijke kracht zal bezitten, dan het met 500 koppen bemand, waarvan echter de individuële krachten meer zullen zijn ondermijnd, vooral binnen de keerkringen.

Ter vermeerdering der maritieme werkkrachten in het belang der koloniën, vermeenen wij, indien het zeer nuttig werken kan, het getal Lt 2e kl successievelijk wordt uitgebreid.

Worde bepaald: de Zee-Officieren op non-activiteit zijnde, te *Leiden* wonende en eenige te bepalen akademische lessen waarnemende, zullen genieten zeetractement.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Zee-Officieren worden gedetacheerd bij de proeven der artillerie en ook soms in het kamp. Wij vermeenen hier vele ons welwillend medegedeelde opmerkingen, op het *Iets over Marine in Oost-Indie* te hebben verduidelijkt, terwijl anderen reeds in het door ons gestelde en door een' Zee-Officier aan het *Tijdschrift voor het Zeewezen*, 1861, *N°.* 3, 2e *Afd.*, ingezondene *Iets over Marine in de Nederl. Oost-Indische kolonien*, zijn behandeld.

October 1862.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

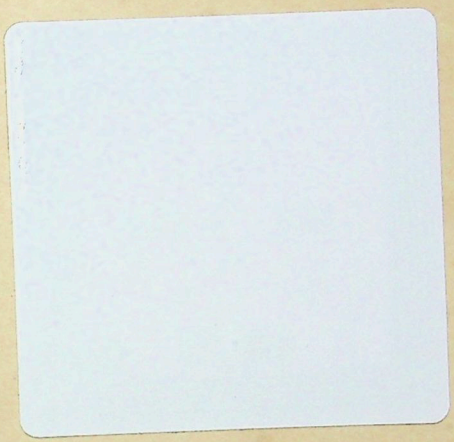

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

